

Procesul de emigrare a Drăgușenilor în America

de Adrian Gh. Negrea

Cuprinsul: Cap. I. 1. *Sensul și delimitarea noțiunii de emigrant*; 2. *Elementele și formele generale ale emigrării*; 3. *Cauzele emigrărilor*. – Cap. II. 1. *Condițiile de producere a procesului de emigrare la Drăguș. Factorii: a) cosmologici, b) biologici, c) psiho-istorici*; 2. *Stările din America și emigrările drăgușene*. – Cap. III. 1. *Începutul emigrărilor în Drăguș față cu cele din jud. Făgăraș și Ardeal*; 2. *Emigrarea în raporturi cantitativ numerice după: ani, vârstă, durată*; 3. *Concentrarea emigranților în Statele-Unite*; 4. *Îndeletnicirile și traiul emigranților în America de Nord*. – Cap. IV. 1. *Repatrierea*; 2. *Efectele emigrării. Înraurirea exercitată: A) asupra vieții individuale a emigranților și B) a vieții sociale din Drăguș: a) influențe de ordin spiritual, b) de ordin politico-juridic, c) de ordin economic*. – Cap. V. 1. *Concluzii sociologice: Spiritul conservator al Drăgușului s-a opus influențelor mai adânci*; 2. *Păstrarea tradiției și a caracterului etnic*; 3. *Condițiile inovației și transformărilor în domeniul social pe cale de influență externă*.

CAP. I

Un fenomen oarecare poate fi privit din două puncte de vedere:

1. General sau abstract, când studiul se mărginește la o analiză de concept;
2. Particular sau concret, când fenomenul este determinat prin categoriile de timp și loc.

Studiul de față, după cum însuși titlul ne-o arată, nu are drept obiect emigrarea ca fenomen privit în genere, adică făcând abstracție de momentul și societatea în care se petrece.

Din contră, el se ocupă de fapte petrecute concret în lăuntru satului Drăguș, județul Făgăraș, în intervalul de timp 1901-1929.

Dar specificul și concretul faptelor nu împiedică analiza sub forma preliminară a noțiunilor fundamentale ce caracterizează acest domeniu. Aceasta, cu scopul de a evita obiecțiile ce s-ar putea face cu privire la natura faptelor ce vor urma.

Ce se înțelege prin noțiunile de emigrant și emigrare?

Într-un sens larg, emigrant se numește orice persoană care părăsește teritoriul unui Stat pentru a se fixa în alt Stat, unde devine imigrant, iar emigrarea este mișcarea populației de la un Stat la altul.

Definind astfel noțiunea de emigrant am vrut să arătăm, în primul rând, că numai deplasările omenești ce trec peste granițele unui Stat prezintă acest caracter și că toate mișcările de populație dintr-un loc într-altul în interiorul aceluiași Stat, între aceleași granițe, nu sunt emigrări.

1. Definiția sub această formă nu este totuși valabilă decât dacă întrunește încă două elemente, pusă fiind în raport cu timpul – durata emigrării – și cu intenția, procesul psihologic al agentului.

În această privință nu există acord de păreri.

Astfel, unii consideră emigrant numai pe acela care părăsește patria sa și se stabilește în altă țară cu intenția de a nu se mai înapoia la locul de plecare.

Alții însă consideră emigrant chiar pe acela care părăsește o țară pe un timp limitat, cu scop mărginit.

Nu se socotesc în această din urmă categorie persoanele fixate întâmplător și pentru scurtă durată într-o țară străină, spre exemplu turistul călătorind temporar, cu mijloacele bănești suficiente și fără scopul de a-și crea acolo o ocupație, nu-i emigrant.

E vorba numai de aceia care împinși de nevoi sunt ținuți să absenteze din țara lor timpul necesar pentru a-și agonisi mijloace de trai în vederea unei mai bune stări, iar odată scopul atins, revin de unde au plecat. Întră în primul rând în această categorie oamenii de condiție modestă care își propun să caute aiurea șansele unui trai mai bun.

Se pare că în ultimul timp această părere predomină.

Astfel, la noi, legea emigrărilor votată de parlament în 1925 consideră ca emigrant pe orice român care se stabilește în alt continent sau în altă țară, permanent sau temporar, spre a-și câștiga existența.

Așadar, în această categorie intră și acei care părăsesc țara fără intenția de a se stabili pentru totdeauna în alt Stat.

Destul să urmărească bunul trai.

2. Prin urmare, criteriul economic este specific definiției și asupra lui urmează să stăruim. Fenomenul prezintă însă și alte aspecte în special de ordin politico-juridic care nu trebuie neglijate. Astfel, sub aspectul juridic, emigrarea e o consecință a dreptului de libertate.

Acest drept, azi universal recunoscut, impune totuși anumite reguli ce se fac – politicește – respectate, fie în țara de unde pleacă un cetățean, fie în aceea unde merge.

Considerațiile juridico-politice rămân însă pe al doilea plan.

În fond, emigrațiunea e un fenomen de deplasare demografică cu substrat economic și social.

Asemenea deplasări – denumite generic migrațiuni – se pot petrece în interiorul unei țări, dar se pot extinde și peste granițele ei, când devin mai complexe.

Din prima categorie avem, spre exemplu, deplasările satelor către orașe, exodul rural; din a doua, emigrațiunea, când ne plasăm din punct de vedere al țării de unde pleacă anumiți indivizi, și imigrațiune când ne referim la țara unde sunt primiți.

După durata lor se disting 3 categorii de emigrări:

a) *Definitive*, când cel care pleacă nu intenționează să se mai întoarcă, ci adoptă cetățenia țării în care s-a fixat;

b) *Temporare*, când omul adult se duce ca să-și petreacă anii de vigoare în străinătate, înapoiindu-se când a strâns oarecare avere;

c) *Sezonieră*, când deplasarea e periodică și se face numai într-un timp al anului.

Aceste precizări făcute, putem deci denumi emigrări mișcările de populație din Drăguș spre America, oricât de mică ar fi fost durata lor.

3. Dar, indiferent de categoria căreia aparțin, emigrările prezintă caractere comune și motivele care le determină sunt identice.

Trebuie să recunoaștem însă, mai înainte de orice discuție, că stabilirea cauzelor oricărei manifestări sociale e una dintre problemele grele ale sociologiei.

Sunt gânditori în științele sociale care n-au rezolvat încă această problemă.

Atunci când sunt ținuți să dea o explicație cauzală unui fenomen social, aceștia sau îl ocolesc, sau se mulțumesc să înșire un oarecare număr de factori eterogeni care joacă rolul de *causa efficiens*.

Spre pildă, cu privire la manifestările sociale de care ne ocupăm, diverșii gânditori, istorici, economiști, sociologi găsesc explicația într-o serie de motive ce diferă de la unul la altul.

Emigrarea s-ar datora, astfel, următoarelor motive mai importante:

1. Suprapopulației, când numărul locuitorilor crește mai repede decât mijloacele de subsistență și când mizeria amenință o parte din populație;

2. Organizării economice defectuoase, chiar când țara nu este amenințată de suprapopulație;

3. Spiritului de imitație;

La aceasta se adaugă însă, din alt punct de vedere:

4. Deficitul populației, când, din lipsa locuitorilor, bogățiile unei țări ar sta neexploatate.

În acest caz țările supuse emigrării formează un centru de depresiune demografică, gol pe care celelalte cu surplus trebuie să-l completeze.

Și acestea sunt totuși numai o parte din nenumăratele cauze pe care autorii le înșiră.

Rostul acestui studiu nu e de a face polemică și de aceea nu vom încerca să le negăm sau confirmăm. De altfel, ar fi și inutil.

Ceea ce obiectăm noi este faptul că nu s-a încercat sau – chiar încercându-se – nu s-a izbutit o sistematizare a lor.

Și aceasta, pentru simplul motiv că toți au urmărit o explicație bazată pe cauzalitatea mecanică, neglijând, astfel, elementul psihic, volițional, care definește natura faptului social.

În sistemul de sociologie al dlui prof. Gusti, pe baza căruia lucrăm, această problemă este pe deplin lămurită.

În concepția ce prezidează acest sistem, orice manifestare socială se explică genetic, ținând seamă de natura vieții sociale ca rezultată a unui ansamblu de factori ce o condiționează.

Factorii condiționanți se grupează în patru categorii denumite generic cadre.

Cauza fenomenului social implică, așadar, o structură complexă de elemente care conlucrează deopotrivă și nu izolat, rezultanta lor fiind o manifestare cu caracter unitar.

Pe baza acestei distincții urmează să stabilim geneza emigrărilor din Drăguș. Căci și aici avem să distingem între un motiv esențial, care pune în mișcare pe om, și condițiile care îi fac posibilă realizarea.

La întrebarea: ce a determinat pe Drăgușeni să emigreze în America, putem răspunde cu termenii întrebuițați altădată de Aug. Comte când era pus să definească progresul: „tendința fundamentală care împinge de-a dreptul pe om să-și îmbunătățească mereu, sub toate raporturile, starea sa oarecare”.

Ca să devină fapt împlinit această tendință sufletească trebuie să se manifeste și aceasta n-are loc decât în anumite condiții, cu concursul unor anumiți factori de natură externă.

CAP. II

1. Care sunt, în cazul nostru, factorii care conlucrează la producerea procesului de emigrare?

Am spus că, în primul rând, e un motiv fundamental de ordin psihologic și cu caracter general: dorința de mai bine sădită în sufletul fiecăruia.

Să nu se creadă că vrem să facem metafizică.

Nici măcar formularea nu ne aparține, autorul acestei idei fiind unul din informatorii noștri, Iosif Stoia, care da ca motiv al plecării sale în America credința că acolo „va hi mai bine”.

Dar această tendință sufletească nu este suficientă spre a epuiza întreg lanțul cauzalității. Aparent liberă, voința omului este totuși supusă unui determinism rezultând din influența mai multor categorii de factori externi.

Vom examina influența acestora.

Trebuie să facem însă o distincție spre a evita unele obiecții.

Procesul emigrărilor presupunând – după cum am spus – două societăți de la care și înspre care se petrece deplasarea demografică, ar însemna că trebuie să examinăm condițiile ambelor societăți participante.

Obiecția este, însă, nefundată, fiindcă, în primul rând, trebuie determinat fenomenul deplasării locale, acea supra-abundență de populație care, pentru menținerea echilibrului intern, trebuie să se reverse în afara unității căreia aparține, cu primejdia altminteri să trăiască în mizerie neagră sau să moară.

Odată nevoia de roire actualizată, faptul că se canalizează într-un punct sau altul, după cum apar centrele de depresiune, e un lucru dacă nu accidental, în orice caz secundar.

Nu voim a spune prin aceasta că trebuie să neglijăm condițiile societății unde are loc imigrarea, ci că e suficientă o examinare sumară a lor.

Revenind acum, să vedem care sunt factorii condiționați ai procesului de emigrare la Drăguș, rămânând a arăta, apoi, stările din America.

În primul rând trebuie menționați cei de ordin cosmologic. Dar și aici oarecare lămuriri sunt necesare în prealabil.

a) Luat în întregime, cadrul cosmologic cuprinde în sine o mulțime de elemente care pot influența asupra unei societăți precum: situația climaterică, configurația geografică, structura geologică, terenul cu care trebuie pusă în legătură, fauna și flora. Apoi, clima cuprinde la rândul-i: vânturi, temperatură și ploi, apele și întreg mediul natural ce are o directă legătură și cu procesul economic.

Nu în ansamblul lui ne interesează cadrul cosmologic, ci numai în ce privește factorii ce se referă la producția economică.

Mediul natural, ca element de producție, este sărac în Drăguș.

Nu există aici – referindu-ne la subsol – nici un fel de zăcăminte subterane, mine sau cariere, spre a putea lua naștere o industrie extractivă care să asigure un mijloc de muncă și de câștig locuitorilor.

Tot astfel, la suprafață solul e redus ca posibilitate economică.

Aceasta se referă nu numai la constituția terenului, ci și la modul de repartizare și folosința lui.

E adevărat că există o oarecare varietate în distribuția naturală a satului, dar, din cauze diferite, această diversitate n-a putut fi folosită și n-a putut duce decât parțial și incomplet la o ramificare a activității economice.

Zic incompletă, fiindcă favorizată și în alt fel de natură, unele categorii de producție ar fi putut lua ființă.

Astfel, prin faptul așezării lui lângă munte, Drăgușul posedă nu numai păduri, ci și locuri de pășune, izlazuri, fânețe, precum și teren de agricultură. N-au putut totuși să se înfiripeze întreprinderi.

Pădurea, între altele, n-a putut duce la o industrie sau o exploatare a lemnului, în primul rând, din cauza lipsei forței motrice a apei.

Lipsa acesteia dezavantajează și pășunatul, deoarece unele locuri – ca Dumbrava – tot din lipsa apei, n-au putut fi transformate în pășune, ci au rămas pentru fânețe.

E așa de mare lipsa de apă încât pentru folosința unui pârâu local a dăinuit și mai dăinuiește încă un conflict acut între locuitorii din Drăguș și cei din Sâmbăta de Sus.

Se mai adaugă aici și faptul că atât pădurea, cât și pășunile și fânețele au fost și sunt folosite în mod colectiv în forme destul de imperfecte. Rezultatul este că inițiativa individuală n-a putut să se dezvolte și să tragă maximum de profit. Comuna n-a putut suplini aceste lipsuri din aceleași motive clasice ce ne sunt cunoscute.

Dacă n-au putut lua naștere, prin urmare, mari întreprinderi economice, industriale, dacă nu s-a putut da extindere unei ocupații principale, păstorit, să zicem, la ce rezultate economice a dus mediul natural în satul Drăguș?

La o diversitate de îndeletniciri, care, luate în parte, se fac în măsură foarte redusă.

Lemnul n-a dus la o mare industrie, dar a dus la mici meserii, adică atâtea câte pot fi încurajate și se pot menține de nevoile satului. Pășunile n-au dus la păstorie sau creștere a vitelor de rentă, dar au asigurat în schimb posibilitatea gospodăriilor de a-și întreține animale necesare muncii, hranei sau îmbrăcămintei.

În sfârșit, a mai rămas terenul agricol care de asemenea a oferit locuitorilor prilej de a-și cultiva plante și cereale necesare traiului în gospodărie.

Dar în ce măsură aceasta și cu câte greutate?

Așa cum a rezultat în urma frământărilor cosmice, pământul Drăgușenilor nu e deloc favorabil agriculturii. Compoziția chimică a terenului îl arată a fi sărac în săruri și azotați.

Pe vremuri, populație de păstori într-o bună măsură, Drăgușenii au început de dată recentă să se ocupe în mod unanim de munca pământului.

Desigur că rezultatele n-au fost prea strălucite atâta timp cât ei s-au mărginit să-l utilizeze așa cum a ieșit din mâinile naturii. De aceea au recurs la mijloace culturale, îngrășăminte, odihna și rotația prin sistemul asolamentelor ș.a.

În modul acesta se folosește actualmente pământul în Drăguș, deși oamenii n-au mers prea departe în ce privește cultura și s-au mulțumit a cultiva cerealele obișnuite: grâu, secară, orz, ovăz, porumb, iar dintre plante cartoful în mod frecvent.

Redus ca întindere, sărac în ce privește calitatea, iată care e situația pământului în Drăguș.

Întinderea n-a putut fi mărită nici prin expropriere, fiindcă loc de agricultură n-a putut fi găsit. Cultura pe tarlale, după sistemul asolamentelor, face ca anual să rămână necultivată o suprafață apreciabilă.

În ce privește, însă, calitatea, pământul a suferit o ameliorare, mărindu-și producția prin cultura intensivă, în special prin îngrășăminte.

Cealaltă tehnică de producție n-a încercat progrese însemnate nici ca instrumentație sau inventar, nici ca perfecționare a muncii.

Câteva cuvinte, deci, asupra îmbunătățirii pământului.

Îngrășăminte pământului este o chestiune vitală la Drăguș. Nu lipsește din nici o ogradă grămada de gunoi pregătită din vreme cu grijă și răbdare. Bălegarul e strâns de pe drum pentru a fi dus în curte și e o întrecere la culegerea lui. Fenomenul e atât de caracteristic încât a determinat pe cercetătorii monografici să-l înregistreze și în film.

Și această îngrășăminte naturală nu e totul. Se întrebuițează în foarte mare măsură îngrășământul artificial. Cumpărarea de substanțe chimice pentru îngrășăminte e un articol care se întâlnește în mai toate bugetele de exploatare agricolă alcătuite aici.

Solul Drăgușului se pretează foarte puțin la o cultură extensivă.

Intensiv, desigur că ar da un randament mai mare, dar o atare cultură nu e posibilă în starea lor de pregătire și în modul cum e stăpânit.

Și aici venim la cea de a doua cauză pentru care exploatarea agricolă nu e eficace la Drăguș.

Din cauza creșterii neconținute a populației, loturile familiale s-au pulverizat neîncetat prin succesiune. Actualmente gospodăriile posedă suprafețe extrem de mici și, dacă s-ar mărgini numai la folosința lor, n-ar putea să-și procure mijloacele de subzistență.

Inconvenientul care se adaugă este sistemul de exploatare pe tarlale prin rotație. În fiecare trebuie să rămână o bună parte de teren pentru ogor.

Ca să compenseze aceste lipsuri, locuitorii din Drăguș recurg la satele vecine mai bogate în pământuri, unde cultivă în arendă sau dijmă cereale sau cosesc tot în acest mod fân pentru vite.

Cosirea fânului în parte la Sași, peste Olt, este un fenomen aproape general la Drăguș. Cei mai mulți locuitori se aprovizionează în acest mod, și îi auzi mereu repetând ca un leitmotiv: n-avem pământuri și cele pe care le avem sunt sărace.

Tot din motivele expuse – configurația geografică și constituția geologică deosebită – se explică faptul că n-a putut lua naștere pomicultura, care aici nu există.

Firea întreprinzătoare a Drăgușenilor a încercat toate și puține posibilități au fost neglijate.

Dar peste limita fixată de natură nu se poate trece. Oricât de activi și de ingenioși ar fi locuitorii, nu se poate obține prea mult de unde – virtual – există atât de puțin.

În condițiile amintite, mediul natural din Drăguș este dat să producă o anumită cantitate de bunuri care să asigure subzistența într-un oarecare grad de îndestulare numai unui număr determinat de indivizi. Acest nivel de viață – trebuie s-o recunoaștem – e destul de ridicat la Drăguș față de locuitorii din altă parte a țării.

Dacă mijloacele de subzistență sunt limitate, în schimb situația demografică se prezintă cu totul altfel.

b) Examinată sub aspectul *biologic*, problema populației ne duce la concluzia că emigrarea se datorește și acestor factori, în sensul schimbărilor de structură pe care le-a suferit masa populației în decursul unei jumătăți de secol. Ce indicații ne oferă statistica demografică a satului?

În anul 1929, când se fac cercetările monografice, Drăgușul numără 1453 locuitori, dintre care 705 bărbați și 748 femei, repartizați astfel în ce privește vârsta:

Cuprins

<i>Prefață</i> de Zoltán Rostás	5
1 Emigrație – tur-retur	9
<i>Procesul de emigrare a Drăgușenilor în America</i> de Adrian Gh. Negrea	11
<i>Etica Drăgușenilor. Criteriile morale și filosofia practică în satul</i> <i>Drăguș de Romulus Cotaru</i>	55
<i>Societatea „Fond de ajutor și cultură al Drăgușenilor Americani”</i> de Ion Altenliu	103
<i>Nicolae Jurcovan. Amintiri de când era în America</i> de Ion Altenliu	117
<i>Lumea psihologică a unui „american” din Șanț</i> de Philip E. Mosely	123
<i>Americanii de origine română</i> de Andrei Popovici	129
2 Migrație solitară	149
<i>Cum a fugit Ion Poparad din Drăguș, iarna peste munți, în țară,</i> <i>de frica jandarmilor unguri</i> de H.H. Stahl	151
<i>Un basarabean în căutare de lucru</i> de Mircea Tiriung	157
<i>Economia forestieră, mijloc de trai al moșilor din cătunul Capsea</i> <i>(Câmpeni)</i> de Viorel D. Trifa.....	161
<i>Vidra. Vânzătorii și meșteșugarii ambulanzii</i> de Florea Florescu.....	175
<i>Drumurile prin țară ale unor moși vidreni</i> de Florea Florescu	187
<i>Lunca, satul de fabricanți și negustori de preșuri și velințe</i> <i>din Dâmbovița</i> de Gheorghe I. Ciorănescu	195
<i>Ocupații anexe ale locuitorilor din Căianul-Mic, Someș.</i> <i>Strânsul de lână și brânză</i> de Gh. Reteganul.....	203

	<i>Ocupații anexe ale locuitorilor din Căianul-Mic, Someș.</i>	
	<i>Voștinăritul</i> de Gh. Bucurescu	217
	<i>Marchitanii din comuna Spineni-Olt</i> de Ion M. Iovescu	225
3	Migrație pentru muncă	233
	<i>Cetele de secerătoare din Cuhea-Maramureș</i> de Florea Florescu	235
	<i>Grădinarii români din Slobozia-Clinceni (Ilfov)</i> de I. Rădulescu	243
	<i>Migrațiunea sezonieră a bulgarilor hușeni</i> de I. Gugiuman	249
	<i>Muncitorii agricoli basarabeni în Dobrogea</i> de Petre Ștefănuță.....	259
	<i>Mișcarea spre orașe a locuitorilor din Arcani-Gorj</i> de Ion I. Berca.....	273
4	Migrație „descălecare”	285
	<i>Ungureni de la Vaideeni-Vâlcea</i> de Cornelia M. Ionescu	287
	<i>Cusuiul din Vale, o colonie de români timoceni din Cadrilater</i> de Florea Florescu.....	295
	<i>Coloniștii din jurul capului Caliacra</i> de Sergiu Ludescu	323
	<i>Celnicii și fâlcarea, o instituție milenară a aromânilor nomazi</i> de Constantin Noe	337
	<i>Schimbul de populație între sate, la Leșu-Năsăud</i> de Ing. I. Measnicov	345
	Postfață de Florentina Țone.....	351
	<i>„Americani” din Drăguș</i>	351
	Abstract	361